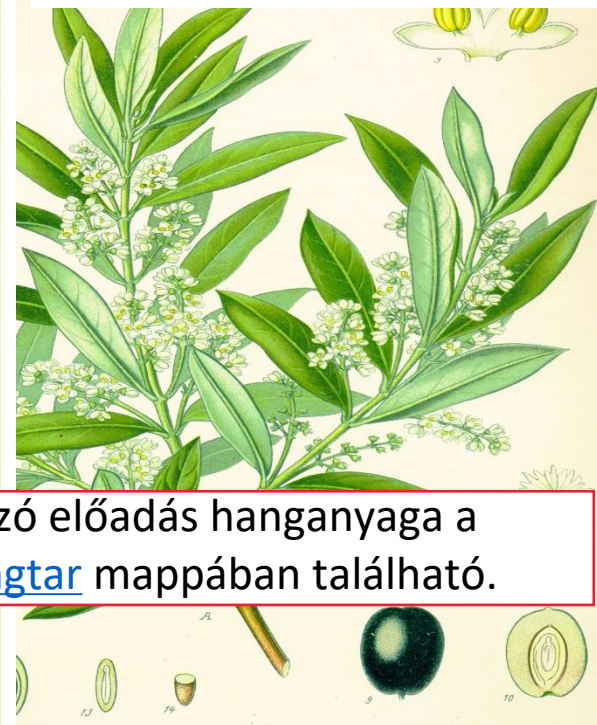
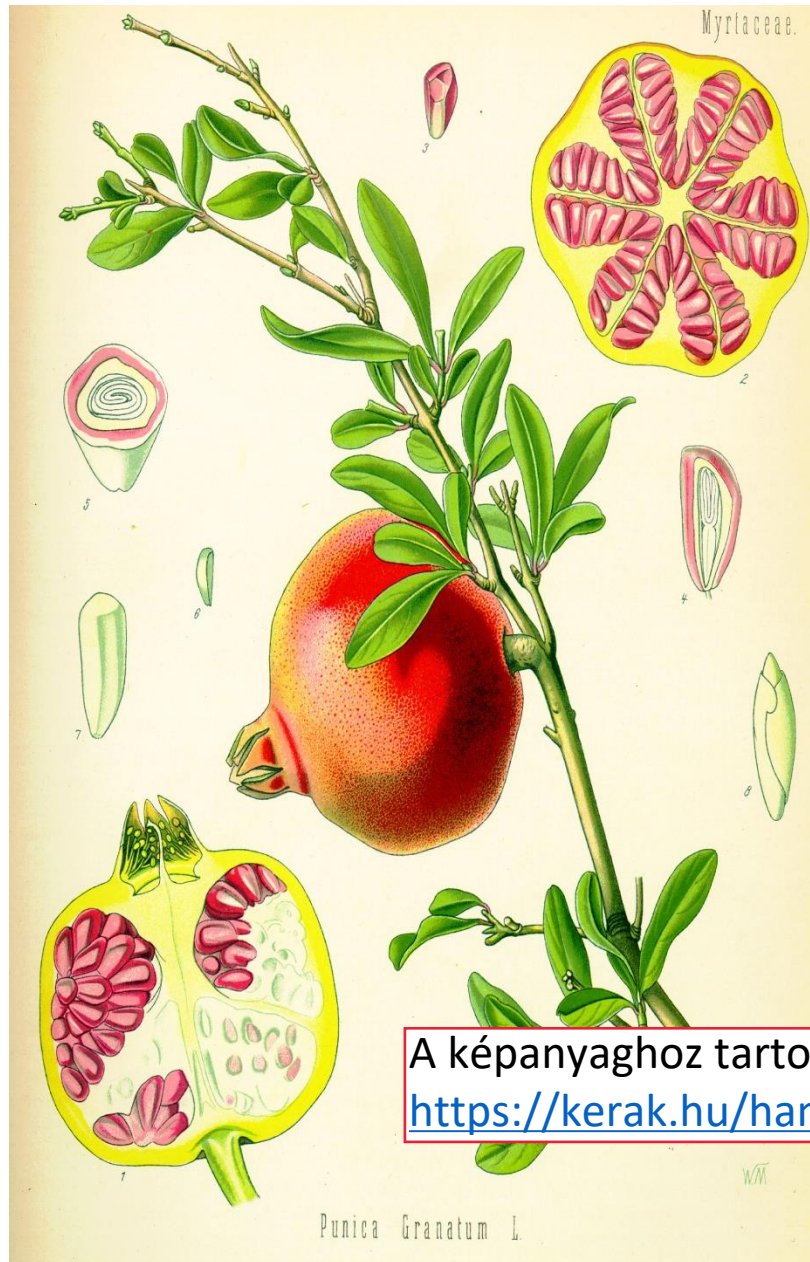

A BIBLIA NÖVÉNYEI

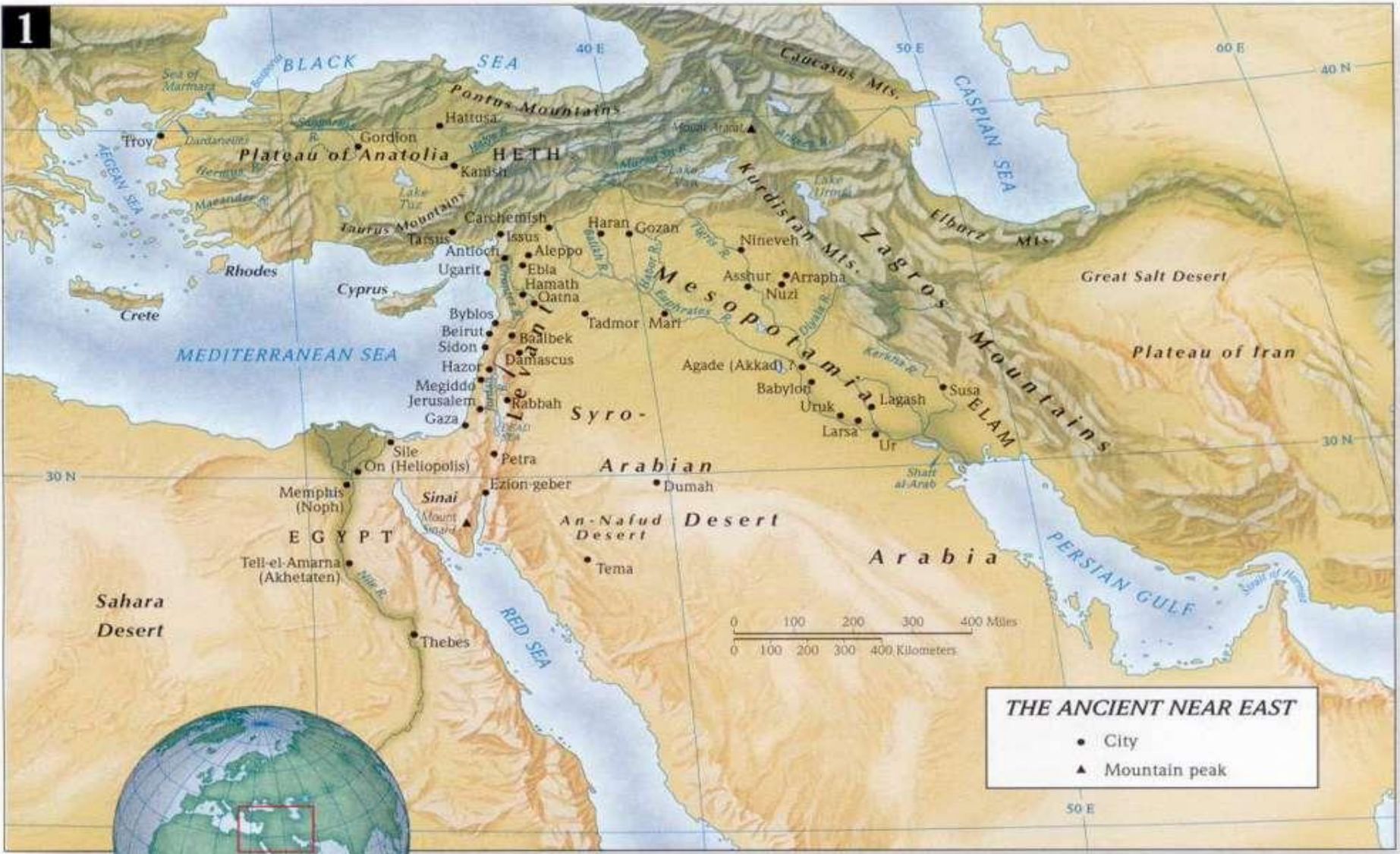

A képanyaghoz tartozó előadás hanganyaga a <https://kerak.hu/hangtar> mappában található.

Ültetett az Úr Isten egy kertet Édenben, napkelet felől, és abba helyezte az embert, akit formált. És nevelt az Úr Isten a földből mindenféle fát, tekintetre kedvest és eledelre jót... (1 Móz 2:8-9). *Látta Isten, hogy minden, amit teremtett az igen jó* (1Móz 1,31). Itt a bűntől érintetlen, gyönyörű természetben kaptak nevelést őszüleink. Az Éden kertje volt a tanterem, a természet a tankönyv, maga a Teremtő a tanító, és őszüleink voltak a tanulók. {Ed 20.1}

Hol volt az Éden? Milyen volt klímája, vízellátottsága? Az élet egyik alapja a víz. *Folyóvíz jött ki Édenből a kert megöntözésére; és onnét elágazik és négy főágra szakadt... A negyedik folyóvíz pedig az Eufrátesz.* 1Móz 2,14

És mondta Isten: Íme néktek adok minden **maghozó fűvet** az egész föld színén, és minden fát, amelyen **maghozó gyümölcs** van, az legyen néktek eledelül (1Móz 1,29).

Egyed a mezőnek fűvét! (1Móz 3,18)

A bűneset következtében megváltozott minden, a klíma és a növényvilág is, Isten megengedte a bűn átkát, következményét a természetben is. Megjelentek a gyomok, tövisek, a munka megsokasodott, fáradságossá vált. Mára Földünk klímája is jelentősen megváltozott, szélsőségessé vált!

A Bibliában mintegy 250 növényfaj szerepel, ebből kb. 110 jól azonosítható.

De Isten ígérete ma is áll:

Ha az én rendeléseim szerint jártok, és az én parancsolataimat megtartjátok, és azokat megcselekszitek:

Esőt adok néktek idejében, és a föld megadja az ő termését, a mező fája is megtermi gyümölcsét. És a ti cséplésetek ott éri a szüretet, és a szüret ott éri a vetést, és elégségig ehetitek kenyereteket, és bátorságosan lakhattok a ti földetekén. 3Móz 26,3-5

Papírsás (Cyperus papyrus)

A **papyrus** (**papírsás**) szárából szeletelt hártványokra írták az ősi könyveket. A papírsás főként a Nílus völgyében növekedett (2 Móz 2,1.3.5), de a Genezáreti tó partján is megélt.

Feltétlen megkívánja a vizet, rövidebb szárazság, alacsony vízállás is elpusztítja.

Az iszapban kúszó gyöktörzséből 3-5 méter magas vaskos, de rugalmas, háromélű szár fejlődik.

Erős rostjaiból hajót, vitorlát szöttek, kötelet fontak, a lehántolt szárból is megannyi használati tárgyat – sarukat, szandálokat, kosarat is fontak. Hamuját gyógyításra használták.

A szár szivacsos, jól vágható fehér állományát felszeletelték, s majd ezeket a csíkokat átfedően egymásra helyezték. Ezeket összedolgozták, elsimították, s ily módon bármilyen hosszúságú tekercset elő tudtak belőle előállítani.

A papirusznak egy Földközi-tengeri kikötőben volt a kereskedelmi központja, ez a város volt Búblosz, erről kezdték el a papirusztekercset biblionnak nevezni. Ennek a görög szónak a többes száma pedig a biblia.

Az öltözet felől is mit aggodalmaskodtok? Vegyétek eszetekbe a mező liliomait, mi módon növekednek: nem munkálkodnak, és nem fonnak, de mondom nektek, hogy Salamon minden dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül egy. Ha pedig a mezőnek fűvét, amely ma van, és holnap kemencébe vettetik, így ruházza az Isten; nem sokkal inkább-e titeket, ti kicsiny hitűek? Mt 6,28-30

Valódi v. arab tömjénfa (Boswellia sacra)

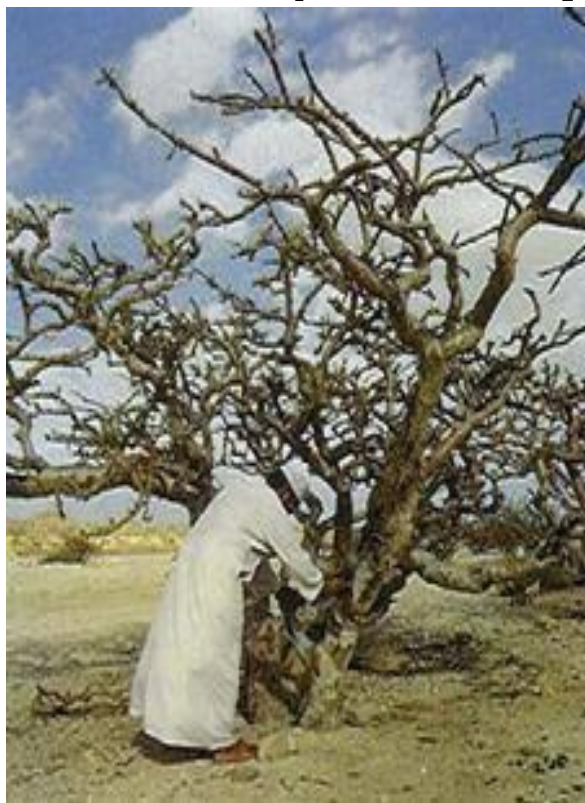
tömjén (olibanum)

A Napkeleti Bölcsék három ajándékának egyike. Az egyik legősibb kultikus füstölőszer, füstje jelképezi az Istenhez felszálló hálaimát. Az arannyal és egyéb drágakövekkel egyenértékű illatszer volt. Palesztinába importálták, Sába királynője számított az egyik legnagyobb szállítónak.

Hatásai **belsőleg**: nyugtató, depresszió ellen is, gyulladáscsökkentő, fájdalom csillapító, fertőtlenítő, az emésztőrendszert gyógyítja, a májműködést segíti, az immunrendszert támogatja stb, **külsőleg**: sebgyógyító, fertőtlenítő, bizonyos szemölcsökre (gyermeknél is)

Valódi mirhafa (Commiphora mirrha)

A mirhafa törpefa vagy cserje, mely Dél-Arábia és Észak-Afrika őshonos növénye. A zsidók csak *cserekereskedelem* útján jutottak hozzá (Ez 27,17—21), valódi kincsnek számított (Ézs 39,2). A fa dús gyantajaratú ágvégein izzadja ki apró cseppek formájában a levegőn gyorsan megszilárduló ragadós balzsamot). Borral keverve bódító ital készült belőle, amely a halálraítéltek számára a fájdalom és a félelem enyhítésére szolgált (Péld 31,6). Jézust is megkínálták ilyen itallal keresztre feszítése előtt, de ő nem fogadta el (Mk 15,23). Illata és **erős konzerváló ereje** miatt holttestek bekenésére is szolgált. Nikodémus "mintegy száz font mirha- és áloékeveréket hozott", s ezzel együtt göngyölték gyalcsba Jézus holttestét. Mai használata: szájvizekben, fogkrémekben.

Nárdus (Nardostachys jatamansi)

A Himalája *magas hegyeiben* honos, 3000–5000 méteres magasságokban terem. Nagyon ritka növény, lilás-sárga virágai vannak. Gyökértörzse olaja nagyon értékes, illata kellemes, fertőtlenítő, epilepszia, szívbetegségek, még kolera kezelésére is használták. Mária nárdus olajat öntött Jézus lábára (Jn12,3). Jézus testének bebalzsamozásánál is használták.

Szíriai „izsóp”, szíriai szurokfű (*Origanum syriacum*)

A bibliai izsóp nem azonos a nálunk élő, valódi izsóppal, hanem egy oregáno (szurokfű) faj. A zsidók e növény ágaival hintették meg az ajtófélfát (2 Móz 12,22), tisztító vízként is használták (4 Móz 19,6), sőt bélpoklosság ellen is, leprásokat „izsópos” vízben fürdették. (3 Móz 14,4...).

Szírtövis-Máriatövis (*Silybium marianum*)

A máriatövis az összes tüskésnövény közül a leggyakrabban látható Izraelben. Az utak szélén nő. (Nálunk csak termesztésből származik.) Magvai a *silymarin* nevű hatóanyagot tartalmazzák, amelyet akut és krónikus májmegbetegedések, sárgaság, akut hepatitis, alkohol miatti májzsugor, gyógyszerek-, vegyszerek-, gombamérgezés okozta májkárosodás esetén alkalmaznak ma is. A silymarin támogatja a máj méregtelenítését az epe termelődését, segít a máj regenerálódásában. Hasznos egy kúrát végezni belőle. Kávédarálóval őröljük meg magját, naponta 1-2x késhegynyi mennyiséget tegyük ételbe.

Gabonafélék: búza, árpa

A legtöbbet emlegetett növények a Bibliában (650), illetve az azokból készült termékek kapcsán (liszt, kenyér)

Az gabonát kézimalom segítségével őrölték lisztté. A kis malmokkal 1 órai munkával 80 dkg lisztet lehetett őrölni, vagyis egy háziasszony 3 órai őrléssel tudott 5-6 tagú családjának a napi kenyérhez szükséges lisztmennyiséget megőrölni! A munka nagyanyáink korában sem volt könnyebb, a dagasztás is komoly fizikai erőt igényelt. Nem csoda, ha a napi Úri imádságba bent foglaltatik: „*Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma*”. Vagyis Isten adjon eredményes aratást, és adjon erőt a munkához!

Íránban forró kemence belső falára tapasztva sűtik ma is a lepénykenyeret.

Az eke Kr.e. 3000 körül jelent meg Egyiptomban. (Menna sírja, Kr.e. 1400)

Az Ezékielnek adott kenyér recept miből állt?

„Végy magadnak **búzát** és **árpát** és **babot** és **lencsét** és **kölest** és **tönkölyt**, és tedd ezeket egy edénybe, és ezekből csinálj magadnak kenyeret.” (4,9)

Bab félék

A nélkülözhetetlen *aminosavak* nagy része jelen van bennük, a triptofán, a lizin, a cisztin és a hisztidin.

Az *A-*, *B₁*-, *B₂*- és *E*-vitaminok

Ca, *P*, *Fe*,
különbéféle *ásványi anyagokat* és *rostot* is tartalmaz.

A légszáraz mag 20–25% fehérjét, 50–55% szénhidrátot (ennek 4–7%-a cukor), 0,7–1% zsír

A bibliabéli „konkoly”: a **konkolyperje** (*Lolium temulentum*)

„Amíg az emberek aludtak, eljött az ellenség, konkolyt vetett a búza közé és elment” – így szól a bibliai példabeszéd. A következmény igen veszedelmes volt. A sütés-főzés során ugyanis nem bomlottak le a konkolyperje szemtermésében lévő loliin nevű mérgező hatóanyagok, melyekből ha csak 3-5 gramnyi került is a lisztbe, már fejfájás, görcs, keringési zavar, súlyosabb esetben fulladásos halál következhetett be. *(E fű hazánkban is előfordul szórványosan, szédítő vadóc a neve).*

(A nálunk élő, szép virágú konkoly a Szentföldön nem fordul elő, így a konkolyos példázatok a konkolyperjére vonatkoznak.)

Lolium temulentum

Konkoly (Agrostemma)

Köles: arany, barna,

Cereáliák skálájának kiterjesztése: zab,
köles, hajdina, rozs, árpa, kukorica,
tönköly

- vitaminok: B1, B2, B6,
- ásványianyagok:
Fe, Mg, Zn, K, F, S, P
- lecitin, - linolsav, - kovasav

Hatásaik:

- lúgosítók
- koleszterinszint csökkentő
- trombózis gátló
- vércukorszint szabályozó
- porc-, csont-, ízület erősítő
- haj, köröm, fog erősítő
- izom erősítő
- véd a vese, húgyúti fertőzésektől
- májműködés serkentő

Barna köles a fentieken kívül:

- erősíti az erek falát
- tüdő szöveteit, szem ereit
- kötőszövetek rugalmasságát
- emésztőrendszer nyálkahártyáját védi
- immunerősítő
- változókor
- allergiásoknak

Lencse

Magas a rost tartalma,
Antioxidánsok, A-, B1-, C-, E- vitamin, folsav,
vas, kálium, magnézium tartalma is.

Immun erősítő, serkenti az interferon képződést.

A lencse az egyik legjobb **fehérjeforrás**. A szója után a legmagasabb a fehérjetartalma (26%). Könnyebben emészthető, mint a többi hüvelyes zöldség (bab, zöldborsó stb). Jelentős a **szénhidrát**-tartalma, felszívódása lassú, glikémiás indexe alacsony. **Stabilizálja a vércukor szintet**, ezért különösen ajánlott cukorbetegnek és diétázók számára.

A lencse sokak szerint az 5 legegészségesebb zöldség és a szuperételek egyike, mert a fentiek mellett

Hagymák

Visszaemlékezünk a halakra, amelyeket ettünk Egyiptomban ingyen, az uborkákra és dinnyékre, a párhagymákra, vereshagymákra és a foghagymákra. 4Móz 11:5

Fekete mustár (Brassica nigra)

A Genezáreti tó környékén elterjedt fekete mustárt a bibliai idők lakói földjeiken is termesztették értékes magjáért, amelyből gyógyhatású *mustármagolajat* préseltek. Ez az egyéves, gyorsan nagy bokorra terebélyesedő, tövétől dúsán elágazó lágyszárú növény ugyanis kedvező körülmények között 3-4 méteres magasságával kiemelkedik. Szőrös, hosszú nyelű, durván és szabálytalanul fogas, nagy tojásdad-elliptikus levelei vannak. A dús lombzat hús árnyékot teremt a rekkenő hőségben a madaraknak, amelyek sűrűn látogatják nemcsak fészekrakás céljából, de főként gyorsan megérő magvaiért. Három evangélista említi Jézusnak a mustármagról szóló példabeszédét (Mt 13,31—32; 17,20; Mk4,31—32 Lk 13,19; 17,6): „minden magnál kisebb, de mikor kikel és fává fejlődik, ágai között madarak is fészkelnek”.

Megadjátok a dézsmát a mentából,
rutából és minden paréból (Lk11,42)

Nagy csalán (Ézsa 34,13)

Len

Lenmag

Galagonya (Bír 9,14)

Galagonya

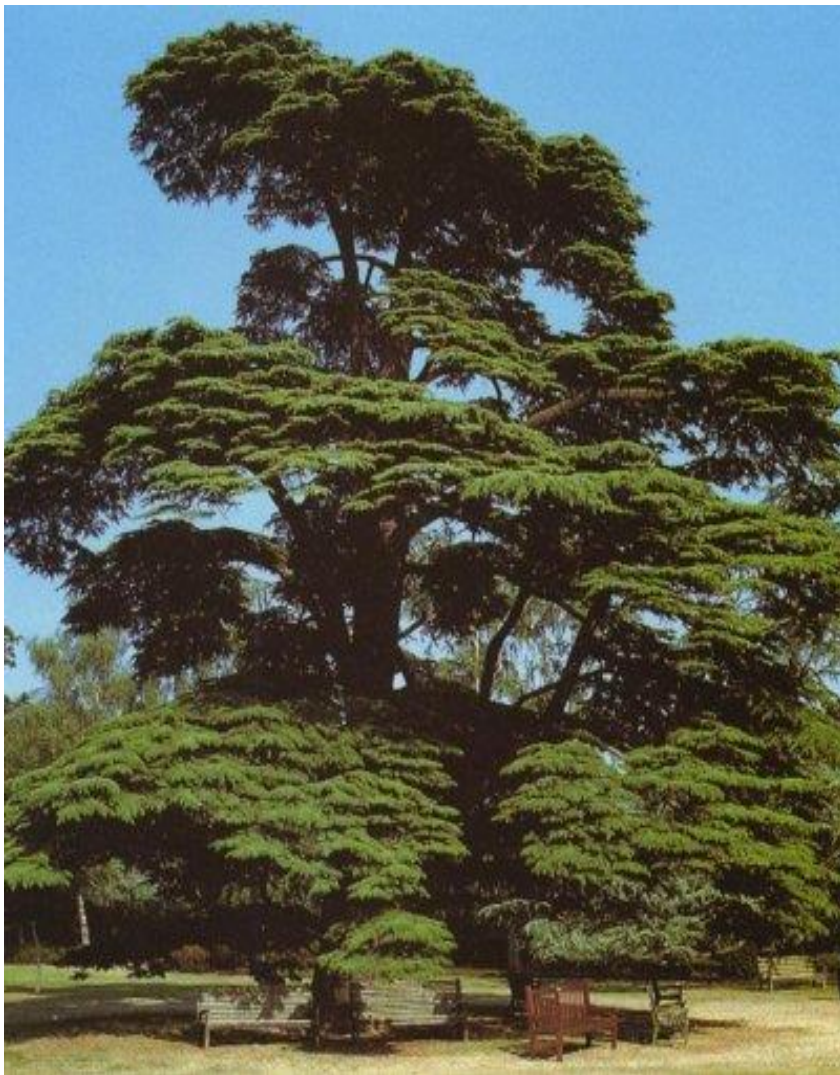

Csipkebogyó (2Móz 3,2)

**Fák, gyümölcsfák és
amelyekből épületeiket,
szerszámaikat készítették**

Libanoni cédrus (Cedrus libani)

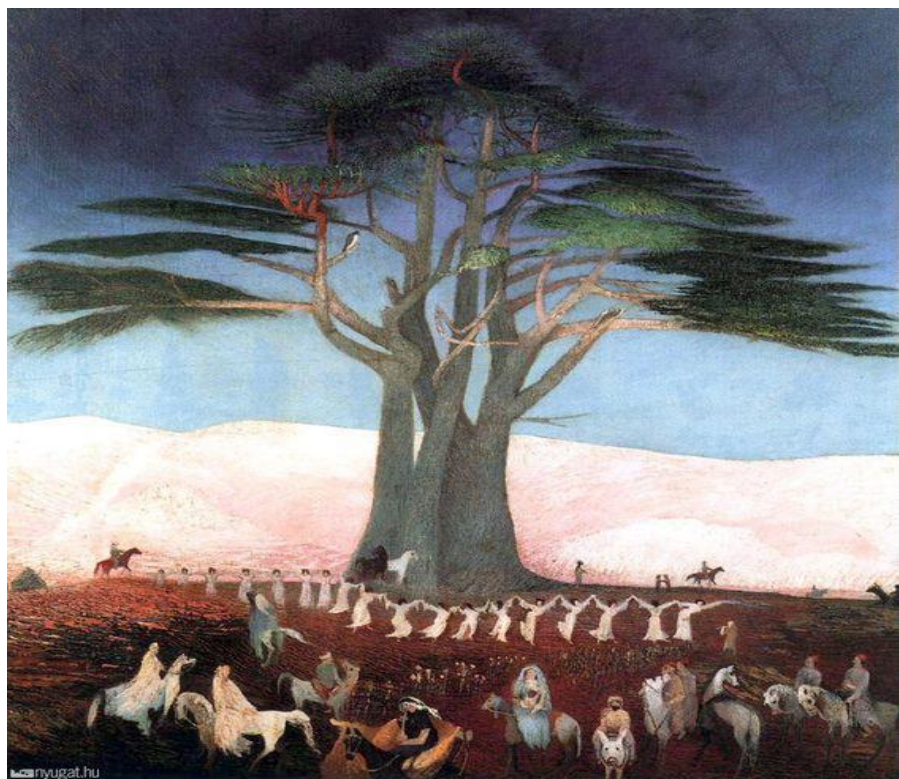
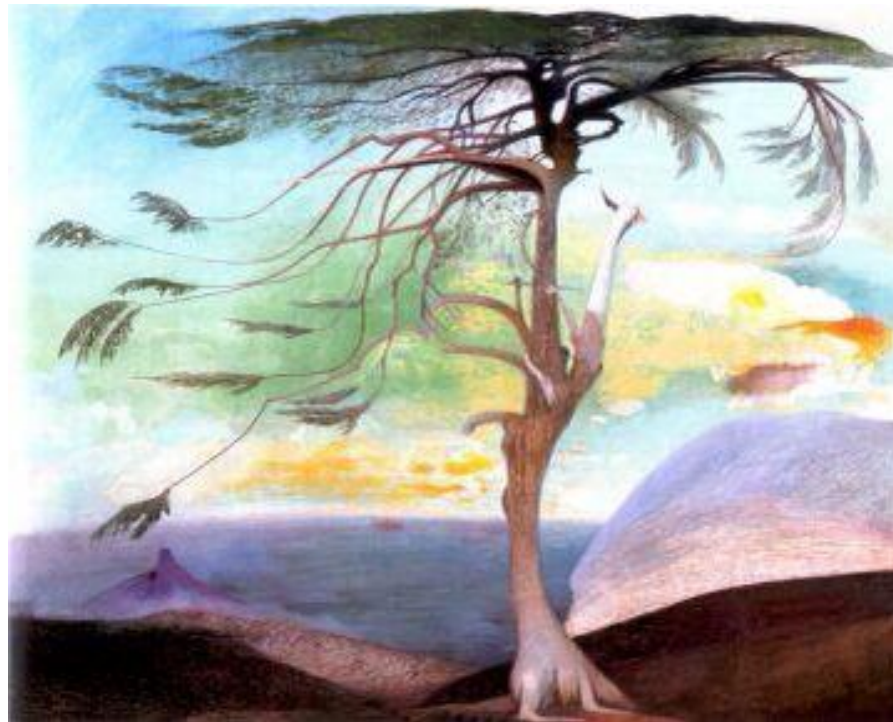
Libanonban is már csak kevés maradt belőle. A Biblia egyik leggyakrabban említett (75) fás növénye, a fönségest, a hatalmast stb. jelenti. 15-40m magasra is megnő, lassú növekedésű, hosszú életű, örökzöld fa. Tülevelei csomókban állnak. Különös, hogy ősszel virágzik. Fája kemény, tartós, gyanta anyagai miatt használata sokrétű volt: hajók, épületek, ma disz faként.

A Salamon építette jeruzsálemi templom is ebből készült. (1 Kir 5,6—10 stb.) (Zak 11,1—2; Zsolt 29,5 és 104,16)

Csontváry:
Zarándoklás a cédrusokhoz
Libanonban,

A magányos cédrus képei

Különleges szépséget, erőt és
kecsességet érezhetett a fában.

Jeruzsálemi fenyő (Pinus halepensis)

Szilárdsága jó, ezért építkezéseknél használták. Salamon a templomépítéshez a fenyőt Hirámtól szerezte (*1 Kir 5,8—10*), de az egyszerűbb házak mennyezete is ebből készült (*Én 1,17*). Honos faj Palesztinában (*Ez 44,14*), de ültették is (*Ez 41,19*); egyébként pedig az eszterág nevű madár kedvelt fészkelő fája (*Zsolt 104,17*).

... Jézus keresztfáját bizonyára ebből a sudár, szálegyenes törzsű fából, az aleppói fenyőből készítették, amelyikből akkoriban, Jézus korában óriási erdőségek voltak a Szentföldön.

Ciprus, goferfa (Cupressus sempervirens)

Az egykor nagy tömegben élő *európai ciprus* ma már csak Kilikia dombvidékén és Libanon ezer méter feletti oldalain található vadon. A júdeai hegyek bennszülött, szárazságtűrő örökzöldjének erős, tartós, aromás illatú törzse kiváló szerszám- épület- és bútorfá volt már a bibliai időkben is.

A Biblia leírása szerint **Noé bárkája** egy goferfából (ciprusból) készült nagy méretű hajó volt, melyet Noé Isten parancsára épített, hogy megmentse családját és a föld állatvilágát az özönvíztől.

Föníciai boróka, hangafa (*Juniperus phoenicea*)

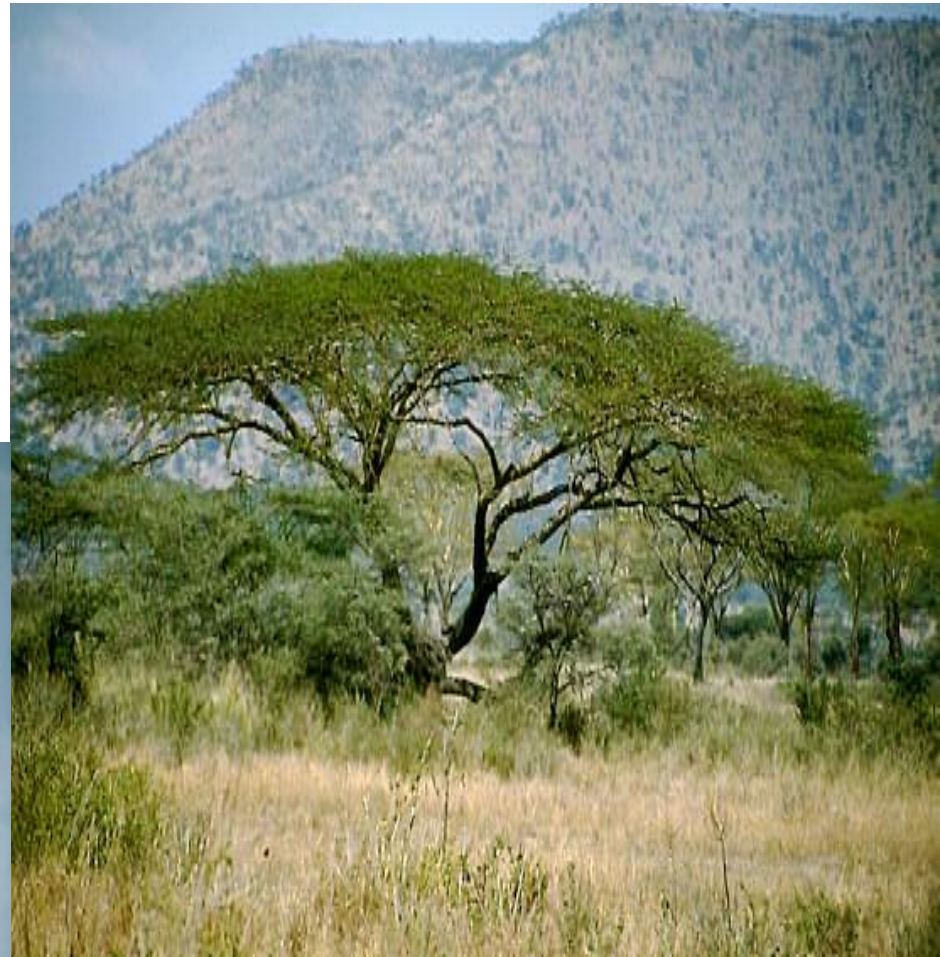
A „legmediterránabb” borókák közé tartozik: az aleppóifenyőhöz hasonlóan végig kíséri a mediterrán partokat D-Európától Kis-Ázsiáig, É-Afrikáig. Tömött bokor vagy kisebb fa, néha egészen a földhöz simuló. A napos meleg helyeket kedveli, a szárazságot egész jól bírja.

„Mert olyanná lesz, mint a hangafa a pusztában, és nem látja, hogy jó következik, hanem szárazságban lakik a sivatagban, a sovány és lakhatatlan földön.” (Jeremiás próféta könyve 17. rész, 9. vers)

Dániel könyvében olvasható a „magányos hangafa” története, melyet a föníciai borókéval azonosítottak.

Akáciák(sittimfák)” (Acacia spp.)

Magyar bibliafordításban tévesen:
akácok. (Az akác észak-amerikai faj,
nem élhetett a Szentföldön!)

Finom faanyagából készültek a **szent sátor** és az **áldozati-illatosító oltár**, tartozékai (2 Móz 25., 26., 27., 30., 35., 36., 37. és 38. fejezet). A **kőtáblák ládáját** is akáciából faragták (5 Móz 10,3),sőt hárfa is készült belőle (Mik 6,5).

Tölgyek (Quercus spp.)

Táborhegyi tölgy (*Q. ithaburensis*)

Palesztin tölgy (*Quercus coccifera*)

A Bibliában elsősorban a táborhegyi tölgyről esik említés.

A tölgy kérgéből kivont cserzőanyagot akkoriban a birkabőrök cserzésére használták, magas tannin-tartalmuk miatt, de alkalmazható volt gyógyításra is: a cserzőanyagok képesek kicsapatni a fehérjéket, így vérzést csillapítanak, gyulladást lohasztanak.

A Szentföld terebintfái (terpentinfái)

Atlanti pisztácia

Balzsampisztácia

Mézgafa (masztixfa)

A terpentinfákat különös tisztelet övezte Palesztinában.

A bálványimádással kapcsolódik össze, alatta állították fel a zsidók a bálványoltárokot (*Ez 6, 13*).

A mézgafából nyerték a *masztix-gyantát*, amely még ma is értékes.

Babérfa (Laurus nobilis)

A babérkoszorú a költők, atléták győzelmi jelvénye volt.

A babér a Földközi-tenger térségének egyik tipikus örökzöld növénye. Levelei illatozó illóolajban gazdagok, és fűszerként használatosak.

Olaját gyógyászati célokra is használják, javítja az alvást.

Bogyói az olajbogyóhoz hasonlatosak.

Feljegyzések szerint a pestis ellen is hatásos növény volt.

Mirtusz (Myrtus communis)

A Földközi tenger vidékéről származik, de már az ókorban többfelé termesztették. Nagy, örökzöld, dúsan elágazó, sűrű lombú, fa vagy cserje. Virága, termése, de levelei is sok (0,1–0,5%) illóolajat tartalmaznak. Már az ókorban ismert gyógynövény volt; a Biblia is ekként említi. Ismert gyomorerősítő, az emésztést segítő, valamint vérzéscsillapító, az ereket összehúzó hatása. **Izraelben a mirtuszág Isten békéjét sugározza. A görögöknél a vértelen győzelem jelképe.** **Mirtuszolajat tartalmazó hajtásai illatosítók (Eszter 2,12), füstölőszerek voltak.**

Vörös szantálfa, padukfa (*Pterocarpus santalinus*)

Fája kemény, magas illóanyag tartalmu. Finom illatát a zsidó királyok (*Zsolt 45,9*), közrangú emberek (*Péld 7,17* és *Én4,14*) egyaránt kedvelték. A faforgácsból gőzöléssel állították elő a vörös festéket, amit bőrük színezésére használtak.

Szentjánoskenyérfa (Ceratonia siliqua)

Termése a karob, ma kakaó helyettesítő. Valamint hasmenést gyógyító, gyermekeknek is adható.

Keresztelő János pusztai tápláléka a méz mellett valószínűleg ez volt (*Lk 15,16 és Mt 3,1—6*). A tékozlófiú megkívánta a disznók táplálékának adott karob termést.

A kimagozott hüvelytermés megszárítva súlymérték gyanánt szolgált, a kerationból szóból ered a nemesfémekre, drágakövekre elfogadott súlyegység a **karát**.

Súlyegység:
1 mag 200mg = 1karát

Ébenfák (csíkos, fekete /Ázsia, Afrika/)
(1Kir 10,12), oszlop, bútor, hangszer stb.
Hazánkban is már több felé termesztik rokon
gyümölcs fajtáját a Diospyros kaki-t,
(Datolyaszilva, Hurma stb.)

Gránátalma (Punica granatum)

Díszítés (2Móz 28,34),
gyümölcs (5Móz 8,8)
Antioxidánsok, antocián.
Vitaminok: B, C, E, K.
Ásványianyagok: Ca, Fe, Mn.

Daganatgátló (vastagbél,
leukémia, emlőrák)
Változókorban,
 prosztatatabántalmakra,
trombózis gátló,
vérnyomás csökkentő.

Füge – Ficus carica

Serleg virágzata már a fa lombosodása előtt megjelenik. Sok fajtája van, két fő típusa: a zöld és a kék gyümölcsű.

Vitaminok: A, B szinte mind, E, K.

Antioxidánsok: antocián.
Hashajtó (cukor, pektin)

Fügét is adott ennivalónak Abigail Dávid seregének (1Sám 25,18).

Ézsaiás Ezékiás király sebére tette (2Kir 20,7).

A görögöknél az ókori olimpiák versenyzői felkészülésük idején fogyasztották.

Izraelben viszonylag nagy fává nő. Szerették a települések kútjai mellé ültetni, mert nagyon jó árnyékot ad, szárazságtűrő, és a termése is jól hasznosítható, az egyik leggyakrabban előforduló gyümölcs a Bibliában, számos példázatban szerepel.

Szőlő – Közel 450x beszél róla a Biblia

Palesztina területe kedvező volt a szőlőművelésre, főleg, a kötől megtisztított lejtőkre telepítették (Jer 31,5). A Bibliában a szőlő használata végigvonul az Ó- és az Újszövetségen, egyrészt mint értékes gyümölcs, másrészt mint fontos szimbólum. Ahol szőlőt ültettek, ahol ehették-ihatták a tőkék termését, ott jólét volt (2Kir 18,31).

Noéval kapcsolatban említi először a szőlőt a Biblia az özönvíz után (1Móz 9,20).

A Kánaán földjének felderítésére a Mózes által előreküldött férfiak, hatalmas szőlőfürttel tértek vissza, egy fürtöt ketten tudtak csak hozni boton, a vállukon, bemutatva a föld gazdagságát (4Móz 13,23).

A szőlőtő a próféták írásaiban gyakran Izrael szimbólumaként jelent meg (Ézs 5; Jer 2,21; Ez 17,6; Hós 10,1), amelyet az Úr Egyiptomból telepített Kánaánba, hogy ott gyökeret eresszen, és terebélyesedjék (Zsolt 80,9–12). A Heródes által építtetett templom bejárata felett egy nagy arany szőlőfürt volt elhelyezve, jelezve fontosságát.

Példabeszédeiben Jézus, amikor a mennyek országáról adott tanítást (pl. a munkásokat felfogadó szőlősgazda, a gonosz szőlőmunkások, stb.), szívesen használt szőlővel és borral kapcsolatos képeket, mert ezeket kora emberei jól ismerték, értették. „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők.” (Jn 15, 1-6., Mt 20, 1-16. és 21. 33-46.)

Az irgalmas samaritánus történetéből, azt is megtudhatjuk, hogy az olajat és szőlőlevet (bort) sebek gyógyítására is használták.

A magyarra borként fordított elnevezés egyaránt jelenti az erjedt, valamint a frissen préselt, alkoholtartalommal még nem bíró szőlőlevet.

A bor lehet Isten áldásainak egyike, ekkor a szőlő alkoholmentes levét értik rajta, ugyanakkor a részegség okozójaként is gyakran említik: ez esetben pedig az erjedt, lerészegítő hatású italról szólnak; ezt a hatást mind az Ó-, mind az Újszövetség egyértelműen elítéli.

Az Újszövetségben Krisztus első csodatétele is a borhoz kötődik. A víz borrá, helyes fordítás szerint egészséges szőlőlévé változtatása a kánai menyegzőn történt.(Jn 2)

Az úrvacsora szertartásában pedig, Jézus földi küldetésének végéhez érkezve, a kovásztalan kenyér mellett a szőlő erjedetlen levét rendelte el emlékeztetőként áldozatára ” (Mt 26,27–28)

Hogyan tartósították a szőlőt és a kipréselt levét?

A szőlő gyümölcsét és mustját is számtalan módon tudták konzerválni akár évekig is. A szőlőfürt szárát lemetszése után lezárták pl. kátránnyal, majd száraz polyvával megtöltött agyag edénybe tették, amit lefedtek egy másik agyagedénnyel.

Vagy egyszerűen csak horogra felakasztották a fürtöket szellős helyen, magtárakban. Erről korabeli tudósok pl. Plinius és kortársa Columella feljegyzései is beszámolnak.

A szőlőlevet felfőzéssel, sziruppá sűrítésével is tartósították. Felére, harmadára bepárolták, majd kihűlés után korsókba, kívül-, belül szurkozott amphorába öntötték és légmentesen zárták, bepecsételték, majd hideg helyen, ciszternában, hideg tóban tárolták. Használatakor gyakran vízzel hígították az édes levét.

Valószínűleg ilyen javasolhattott Pál apostol Timóteusnak gyomor betegségére első levelében 5,23.

A bor tartósítására ismerték a kénezést is. De, esetenként sót, tengervizet, fűszereket, gyantát, mirhát, balzsamot, fahéjat, nárdusfa levelét stb. is tettek bele, hogy ne romoljon meg, ne ecetesedjen meg.

Olajfák, kb. 250x említi a Biblia

Felhasználása sokrétű volt: világítás, főzés, gyógyítás

A vallási élet, szertartások fontos kelléke volt: a szentélyben égő mécseshez, papok, királyok stb. felkenetése, étel és béke áldozatokhoz. Gecsemáné kertje.

Az irgalmas samaritánus (Lk10.) olaja, fertőtlenítő, sebgyógyító

Noé galambja...,

Ősi olajprések

Olajbogyók, az érett a legegészségesebb

- telítetlen olajok
- E-vitamin

Hatásai:

- szív és érrendszerre,
- trombózis gátló
- vérnyomás,
- koleszterinszint csökk.,
- daganatgátló (vastag és végbél)
- antioxidáns
- reumaellenes

Külsőleg:

- bőrgyulladásokra
- sebgyógyító
- pikkelysömör -

Datolya pálma

Közel-Kelet,
É-Afrika fontos
tápláléka, energia
forrás.
B-vitaminok,
ásványianyagok,
olaj, 23 aminosav.
Liszt helyettesítő
(glutén érzékenyek)

Antioxidáns hatás,
fitoösztrogének
(változókori tünetek
enyhítése)
Bőr regeneráló.

Ezékiás király
sebének
gyógyítására
2Kir 20,7.
Jóel 1,12 is említi.

Mandula

Jelentős a B- és E-vitamin tartalma,
telítetlen olaja,
Fe, és más ásványi anyagok.
Cián tartalma miatt csak mértékkel
fogyasszuk!

Csökkenti a koleszterin szintet,
cukorbetegeknek is kedvező hatású.

Eperfa (*Morus alba*, *M. nigra*) LK 17,6

„ Mert az Úr, a te Istened jó földre visz be téged... búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma termő földre, olajfa és méz-termő földre.” (V. Móz.8:8)

4Móz 13,24: Mikor eljutottak Eskol völgyéig, lemetszének ott egy szőlővesszőt egy szőlőfürttel, és ketten vivék azt rúdon; és a gránátalmákból és a fügékből is [szakasztának].

Izrael (1948-)

A Földközi tenger DK-i,
A Vörös-tenger É-i partján

120 km széles

410 km hosszú

területe: 20 770 km²
(Dunántulnyi méret)

Lakosainak száma (2018-as adat szerint)

8.9 millió

Éghajlata: mediterrán, szubtrópusi, félsivatagi

száraz nyár
(máj.-szept.)

esős tél
(okt.-ápr.)

csapadék:
(nov.-febr.)

korai eső
(yoreh)

késői eső
(malqos)

7b

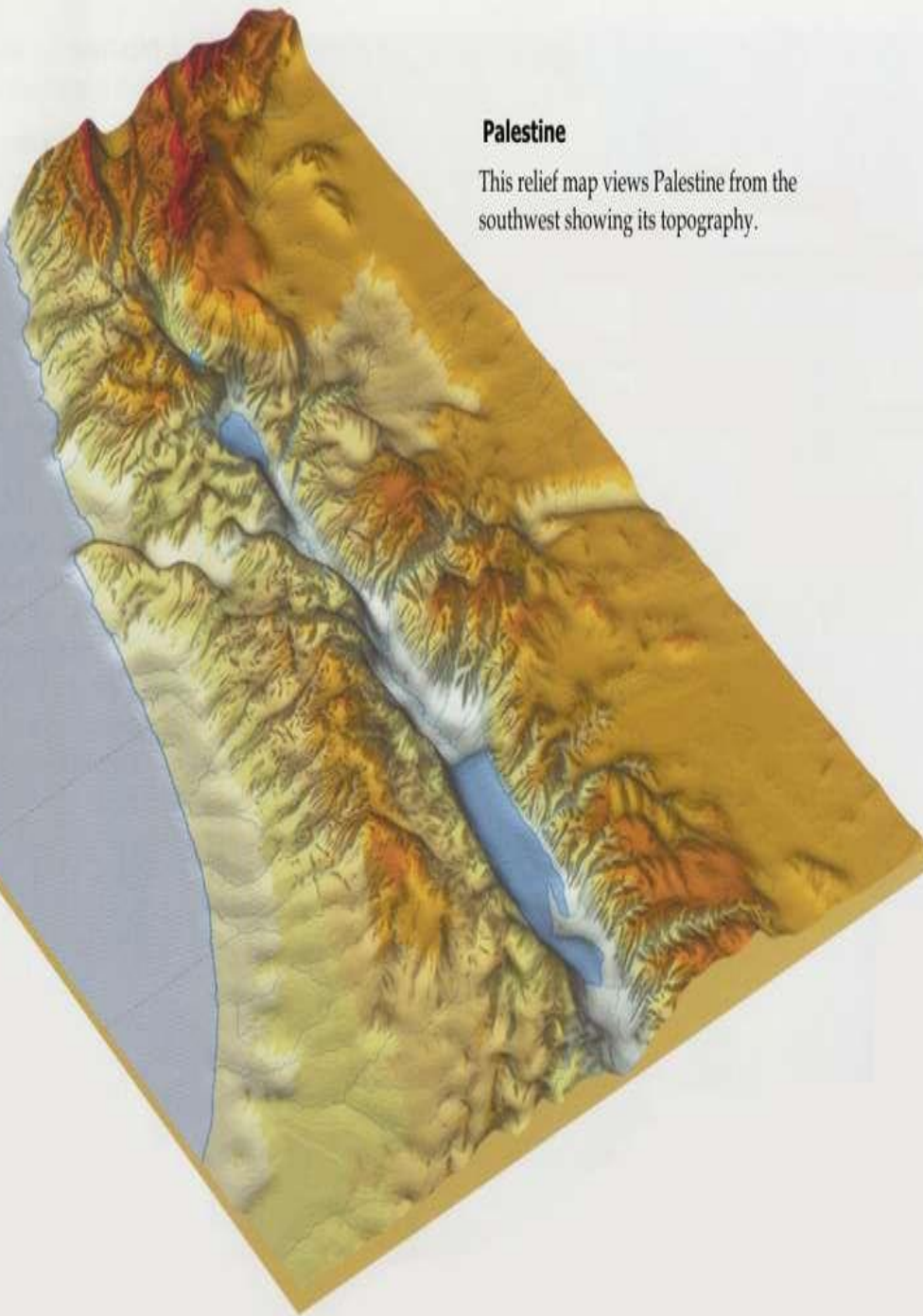
Palestine

This relief map views Palestine from the southwest showing its topography.

Palesztina domborzata:
hegyekkel tagolt,
ásványkincsekben
szegény vidék.

*Az a föld, amelyre
átmentek, hogy
bírijátok azt, hegyes-
völgyes föld, az égnek
esőjéből iszik vizet.
Oly föld az, amelyre
az Úr, a te Istened
visel gondot...."*

(V.Móz.11:11-12)

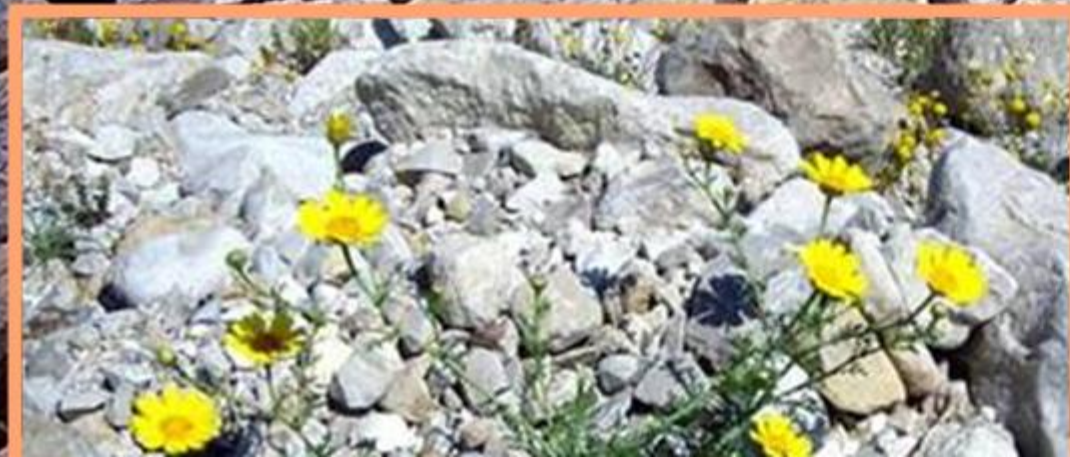
Hermon

Negev

Minden esély ellenére

Oázis

Oázis

Genezáreti tó és parti növényvilága

Jeziro Genezaret

Jordan

Kb. 250 kilométer

Galileai - tó (kb. 10 x 20 km),
(Balaton 8x77km)

Jeziro Galilejskie

GALILEA

Holt-tenger (10-15 x 75 km), - 400 m

A Holt-tenger partja
(talán a Sodoma és Gomora városok helye)

"ALTURAS DE GOLÁN" ISRAËL

Jeruzsálem az Olajfák hegyéről

Az óváros falai

Fent ciprusok, lent olajfa liget, pálmafa láthatók

Grecki kościół ortod

A mai nagyváros felhőkarcolói, a természetben, növényekben szegény világa, messze a kánaáni, édeni gazdagságtól

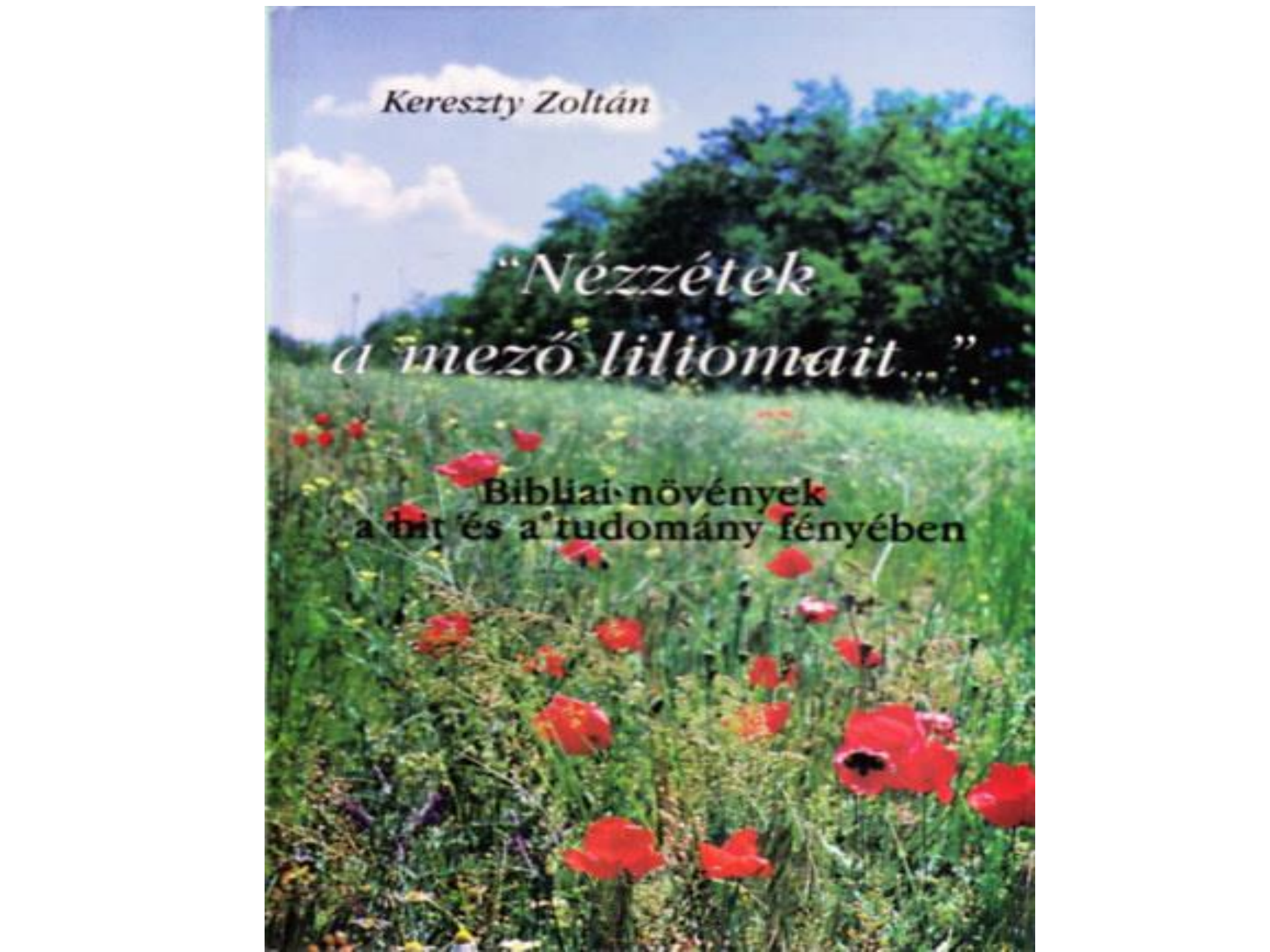
Tel Aviv

Milyen lesz az új Éden?

Amiket szem nem látott, fül nem hallott és embernek szíve meg se gondolt, amiket Isten készített az őt szeretőknek. 1Kor 2,9

Kereszty Zoltán

*“Nézzétek
a mező liliomait...”*

**Bibliai növények
a hit és a tudomány fényében**

Nemzeti Botanikus Kert – Vácrátót – Bibliai növények bemutatókert

<https://elismondom.wordpress.com/?s=bibliai+n%C3%B6v%C3%A9nyek><https://elismondom.com>

A BOTANIKUS KERT TÉRKÉPE

JELKULCS

- FÜVES TERÜLET
- FÁK, BOKRÓK
- VIRÁGCSOK
- ÉPÜLETEK

Fráter Erzsébet
(a vácrátóti növényrendszertani
gyűjtemény vezetője)

Tanséta füzetek 4.

Bibliai növények tanséta

Plants of the Bible (with English Summary)

+6

Nemzeti Botanikus Kert, Vácrátót

